

Cumhuriyet Dönemi Türk Eğitim Sistemi ve Sorunları

Sevcan ŞENKALOĞLU¹

Gönderim Tarihi: 01.09.2020

Kabul Tarihi: 16.11.2020

Yayın Tarihi: 19.04.2021

Öz: Cumhuriyetin ilan edildiği 29 Ekim 1923 tarihinden bu yana, Türk toplumunda hayata geçirilen yeniliklere sahip çeşitli alanlara, eğitim alanı da dahil olmuş; eğitimde farklı reformlar gerçekleştirilmiş, köklü değişiklikler yapılmıştır. Özellikle Cumhuriyet Dönemi'nde yapılan yeniliklerin ve dönemin siyasal, kültürel, ekonomik değişimlerinin halka anlatılması, benimsetilmesi hususunda eğitim çok önemli rol oynamıştır. Fakat Cumhuriyet Dönemi'nden günümüze değin özelden eğitim alanı incelendiğinde, farklı kaynakların eğitim yolunda kullanımı konusunda toplumsal başarısızlıklara rastlanmaktadır. Ayrıca eğitim sistemiyle alakalı politika ve uygulamalarda da sürekliliğin olmadığı da görülmektedir. Bu durumun, Cumhuriyetten bugüne eğitim sisteminin bilgi ve değerleri aktarma konusunda başarısız olmasına ve birtakım sorunların meydana gelmesine yol açtığı görülmektedir. Bu düşünceden hareketle bu çalışmada, genel hatlarıyla Türkiye' de Cumhuriyet Dönemi eğitim sistemi incelenmiştir. Çalışmada öncelikle eğitim kavramı tanımlanmış olup, Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi'nde eğitim politikaları ve benimsenen eğitim felsefesi incelenmiştir. Elde edilen verilerden hareketle; Cumhuriyet Dönemi eğitim sistemi değerlendirilmiş ve dönemin başat eğitim sorunları tespit edilmiştir. Çalışmanın genel amacı; Cumhuriyet Dönemi Eğitim Sistemi'nin felsefi temellerini, eğitimde yaşanan politik değişimlerini ve eğitim sorunlarını ele alıp değerlendirme yapmak ve Türk Eğitim Sistemi'nin geleceğine ışık tutmaktır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Eğitim Felsefesi, Eğitim Sistemi, Cumhuriyet Dönemi.

Turkish Education System And Its Problems In The Republic Period

Abstract: With the proclamation of the Republic on 29 October 1923, the field of education was included in the innovations that it had implemented in many fields in Turkish society; Many innovations in education are deeply structured. Education played a very important role especially in the subject of "explaining and adopting" the innovations made during the Republic period and the political, cultural and economic changes of the period. However, since the Republic period, there have been failures in the use of resources in the way of education as a society. It is seen that there is no continuity in the policies and practices related to the education system. This situation has led to the failure and problems of the education system in transferring knowledge and values since the Republic. With this in mind, in this study, outlined Turkey's education system was investigated in the Republican era. The study is the first defined the concept of education and educational philosophy of the Republican era education policies in Turkey were examined. In this context, the education system of the Republic period was evaluated and the dominant education problems of the period were determined. Finally, the purpose of this study is; To examine and evaluate the philosophical basis of the Republican Era Education System, political changes in education and educational problems; To shed light on the future of the Turkish education system.

Keywords: Education, Educational Philosophy, Education System, Republic Period.

GİRİŞ

Eğitim, doğumdan ölüme kadar devam eden bir süreçtir. Bu süreçte toplumu oluşturan bireyler, buldukları toplumu tanıma, topluma şekil verme sorumluluğunu taşımaktadır. Nitekim geçmişten günümüze her toplumda insan yetiştirme anlayışları, toplumların en temel faaliyetleri olmuştur. Bu faaliyetler, toplumdan topluma farklılık arz etmektedir. Tüm bu farklılıklardan hareketle çeşitli değer ve ölçütlerle eğitim anlayışı oluşturmuşlardır. Her toplumun öncelikli amacı; sahip olduğu değerlere göre insan modeli yetiştirmek olmuştur. Nitekim toplumların ve fertlerin de sürekli ilerleme, gelişme gibi sürekli amaç ve istekleri vardır. Bu nedenle ülke olarak başarılı olmanın temelinde eğitimin yattığı gerçeğini göz önünde bulundurmalıyız. Bir devletin geleceğini güvence altına alabilmesi; kültürlü bir nesil yetiştirmesiyle mümkündür. Bu nedenle

¹ Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilimdalı, Doktora Öğrencisi D196013100, Türkiye, sevcan.senkaloglu@rumeli.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0315-1798

eğitime gereken önemi verip, topluma bilgili, bilgisini kullanabilen ve kendini geliştirmeye devam eden bireyler kazandırmak şarttır.

Türkiye’de Cumhuriyetin ilanı ile bir ulus devlet şekillenmiştir. Cumhuriyetin oluşumunda ve yeni toplum felsefesi ile inşa edilen toplumda en başat rolü; eğitim kurumu üstlenmiştir. Bu bağlamdan hareketle; bu çalışmada önce eğitim kavramına yer verdikten sonra Türkiye Cumhuriyeti’nin eğitim sistemini oluşturan; eğitim felsefesi ve özelliklerine ve dahi dönemin eğitim politikalarına değinmek gerekmektedir. Tüm bunlardan hareketle dönemin eğitim alanında oluşan sorunlarını tespit edip, bugünün eğitim sistemine “ne yönde” yansıdığını değerlendirmek, eğitim sistemimizin daha sağlıklı şekilde işlerliği açısından fayda sağlayacaktır.

“Eğitim” Kavramı Üzerine

Geçmişten günümüze toplumların yapılarını incelediğimiz zaman her toplumun kendine özgü bir eğitim sistemi olduğu karşımıza çıkmaktadır. Her toplum kendi kültürel değerleri temelinde bir eğitim sistemi oluşturmuş; bu eğitim sistemleri farklılaşarak günümüze kadar sürdürülmüştür. Nitekim bu da bize, eğitimin toplumlar açısından vazgeçilmez öneme sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca; eğitimin, kültürel değerlerle olan bağlantısı da eğitimin her toplumda birbirinden farklı tarif edilebileceğini göstermektedir. Eğitimin tarifi toplumdan topluma değişirken eğitimin kendisi değişmemektedir. Eğitim, her toplum ve her birey için en önemli kurumlardan bir tanesidir.

Eğitim kavramını irdelemeden evvel “eğitim nedir?” sorusu ile başlamak gerekmektedir. Birçok alanda engin fikirleri ile anılan düşünür Ziya Gökalp, eğitimi bireyin gerek temelde aile ortamında gerek okul ortamlarında, kişiyi sosyalleştiren ve toplumsal niteliklerini geliştiren bir kurum olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamdan hareketle Gökalp, eğitimi şu şekilde tanımlamıştır:

“Bir kavmin vicdanında yaşayan kıymet hükümlerinin toplamına, o kavmin kültürü denilir. Terbiye ise bu kültürü, o kavmin fertlerinde ruhi melekeler haline getirmektir.” (Celkan,1990: 50).

Gökalp, eğitimi; bireylerin içinde buldukları toplumun kültürel değerlerine entegre olması manası ile ele almıştır. Bu husustan hareketle, Gökalp, eğitimin kültürel ve milli değerler konusunda önemli bir kurum olduğunu ortaya koymaktadır.

Eğitimin ne olduğu üzerine yapılan tanımlar bir tanesi de Prof. Dr. Amiran Kurtkan Bilgeseven’e aittir. Prof. Bilgeseven, bir eserinde (Bilgeseven, 1982) eğitimi, şu şekilde tanımlamaktadır:

“Eğitim yetişkin nesiller tarafından, sosyal hayata henüz hazır olmayanlara tatbik edilen bir tesirdir. Gayesi ise çocukta (veya fertte) hem bir bütün olarak siyasi cemiyetin, hem de spesifik olarak bağlı olduğu hususi meslek çevresinin ondan istediği belirli miktarda fiziki, entelektüel ve moral durumları hasıl etmek ve geliştirmektir.”

Yahya Akyüz’e (1997: 2) göre eğitim, kişinin; zihinsel, fiziksel, duygusal ve toplumsal yetilerini, istenilen doğrultuda geliştirmesini sağlayan bir kurumdur. Eğitim, toplumun beklentilerini karşılayarak bireyin gelişimini tamamlamak üzere hayat boyu sürmektedir. Ayrıca Akyüz’e göre eğitim, planlı ya da tesadüfi olabilir.

Mümtaz Turhan ise eğitimi; sahip olunan kültürün bilincine varılması ve bir sonraki nesile aktarılması olarak değerlendirmektedir (Fidan, 1986: 6).

Ünlü Felsefe Profesörü olan Ahmet Cevizci’ye göre eğitim, özel olarak; kişinin istediği bir alanda yetişmesi ve kişideki cevherin bir takım araç ve yöntemlerle ortaya çıkarılmasını ve geliştirilmesini sağlayan bir faaliyettir (Cevizci,2010:533).

Son zamanların eğitim tanımlamasını yapan Emre Kongar'a göre ise eğitim; *"bir toplumun teknoloji-ideoloji dengesini bireye aktarma yolu"* dur.

Tarih boyunca eğitimin ne olduğu üzerine, birbirinden farklı tanımlamalar yapılagelmiştir. İnsan ve toplum açısından çok büyük önem taşıyan eğitim; insanların hayatlarını toplumla uyum içerisinde sürdürebilmelerini sağlamaktadır. Başka bir ifadeyle tanımlamak gerekirse; eğitim, insanları belirli ve ortak amaçlara göre yetiştirme sürecidir diyebiliriz. Nitekim eğitim, terim olarak eski Türkçe 'de; *"terbiye"* kelimesi ile ifade edilmektedir. Terbiye kelimesi, Türk toplumunda ahlaklı olan, toplumun beklentileri doğrultusunda hareket eden, güzel konuşan kişilere işaret eden bir kelimedir. Söz konusu niteliklerin aksi durumundaki kişiye ise *"terbiyesiz"* denilmektedir (Özkan,2006: 35). Bu bağlamdan hareketle Türk toplumunda eğitim; insan davranışlarını istenen niteliklere dönüştüren, duygu ve değerlerini benimseten ve gelecek nesillere aktaran bir süreçtir. Söz konusu sürecin, okul ve benzeri kurumlar ve kurallar çerçevesinde hayata geçirilmesi faaliyetidir.

Eğitimin tariflerini ve tanımlarını incelediğimizde, kavramın çok değişik biçimlerde ele alındığını görmekteyiz. Bu farklılıklar, eğitim kavramının kapsamının çok geniş olması ve değişen dünya düzenine göre dinamik bir süreci içermesinden kaynaklanmaktadır. Her ne kadar önemli farklılıklar içerse de bu tanımların ortak yönü vardır. Söz konusu ortak yön ise eğitimin, bireyin bilgi, beceri, tutum ve davranışlarında değişiklik meydana getirme süreci olarak ele alınmasıdır. Başka bir ifade ile eğitimin kendisidir. İnsan için derin anlamlara sahip olan ve önemi büyük olan eğitim; insanı, plan ve hedeflere göre yetiştirerek, insanın psikolojik ve fizyolojik durumunu temel alarak yapılan çalışmalar bütünü olarak anlaşılabilir (Akyüz,1997:2).

Arvasi' ye göre eğitim, kişinin ilgi ve merakı başta olmak üzere, diğer istidat ve kabiliyetlerini uyandırmak, mental beceriler başta olmak üzere belirli beceriler kazandırmak, hem kendilerini gerçekleştirebilmek hem toplumu ve insanlığı geliştirmek hem de milletin bekasını sağlamak üzere yeni nesli, çağın bilgi anlayışı ve kültür-bilgi alanında geçmişten devralınan mirasın doğru olanlarıyla etkileşime girmelerini, onların bu bilgileri öğrenip geliştirme ve bugüne göre üretim yapma yollarını öğrenmelerini sağlamaktır (Arvasi,1995: 23). Bu amaç doğrultusunda istekler ancak istenen nitelikleri verebilecek sistemle oluşturulmuş olan bir okulla mümkün olmaktadır. Eğitim dediğimizde ilk aklımıza gelen eğitim aracı, okuldur. Oysa eğitim okuldan evvel aile ile başlamaktadır. Çocuk doğar doğmaz aile içerisinde eğitim başlamaktadır. Okul, toplumda var olan eğitim faaliyetinin örgütlenmesi ihtiyacı ile doğmuştur. Eğitimin ilk aşamasında aile faktörü büyük bir öneme sahiptir.

Eğitimin önemli bir diğer özelliği de değişken olmasıdır. Toplum birçok yönden sürekli değişirken bu değişimin dışında asıl değişim eğitim sürecine katılan bireylerde gözlemlenmektedir. Psikologlar tarafından yapılan eğitim tanımları; *"bireyde değişimi meydana getiren..."* şeklinde başlamakta ve bu şekilde ifade edilmektedir. Bu tanımın bireydeki çıktısı, bireylerde değişimin olup olmadığı ile anlaşılmaktadır. Bireyde değişim kaydedilmiyorsa eğitim gerçekleşmediği anlamına gelir. Aynı zamanda bireylerin gelişimi ile eğitimdeki sürekli yaşanan değişim; eğitim alanında birtakım belirsizliklere yol açmaktadır (Öztürk,2005:4). Eğitim kurumu, dinamik bir yapıdadır ve bu yapıyı oluşturan sistem, sürekli açık olmalıdır. Açık sistemlerde sistemi oluşturan öğeler sürekli değişir. Değişimin bir gelişim olabilmesi için yenilenen unsurlar sağlam temellere dayandırılmalıdır. Bunun içinde sistemin yapısı ve sorunları çok iyi bilinmelidir.

Her toplumda eğitim sisteminden, o toplumun anayasasında belirlenmiş olan siyasal sistemi benimseyen, bu sisteme bağlı ve bu sistemin gelişmesinde liderlik yapacak insanlar yetiştirmesi

beklenir (Kaya,1993: 2). Aynı zamanda eğitim sistemi, sadece siyasal işlevini değil birçok alanda çağdaş bilgiyi alma ve kullanma işlevini de sağlamaktadır. Özellikle bir kültürün nesilden nesile aktarımında önemli vasıta olan eğitim sistemi, genç nesillerin, toplumun nizamlarına, örf ve adetlerine, değerlerine, görüş ve zihniyetlerine göre yetiştirilmesinde önemli bir etkidir. Hemen her toplumun kendine mahsus bir eğitimi vardır. Eğitim, bir taraftan kültürün parçalarını işleyerek zenginleştirirken, bir taraftan da bunların ilişkisini sağlayan vasıtaları güçlendirir ve uyumlu bir sistem haline gelmelerine yardımcı olur.

Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Eğitim Felsefesi ve Temel Özellikleri

16. Yüzyılda Rönesans, 18. Yüzyılda Aydınlanma Hareketi ve ardından hızla yaşanan Sanayi Devrimi ile, toplumda yaşanan radikal değişim ve dönüşümler yeni bir eğitim felsefesinin temellerini inşa etmiştir. Bu dönemlerde aklın üstünlüğü ön plana çıkarılmış; düşünce özgürlükleri ve evrensel olma gayesi, eğitim alanlarında ilerlemenin tek ölçütü olmuştur. Söz konusu değerleri üreten Avrupa, eğitim kurumunda yaratmış olduğu farklılıklarla eğitimde diğer milletler karşısında üstün duruma geçmiştir.

Osmanlı Devleti, Avrupa’da yaşanan değişimlere uyum sağlayamamıştır. Bu durum, Osmanlı Devleti’nin, “dünyadaki değişimlerden haberdar olmaması” gibi basit bir söylemden ileri gelmiştir. Ancak Osmanlı Devleti değişimleri takipten geri kalmamıştır. Osmanlı Devleti, yaşanan değişimleri takip etmesine rağmen eğitim sistemini statik bir kurum olarak devam ettirmiştir. Bunun sebeplerinden biri; Osmanlı Devleti’nde medreselerin, bilimsel açıdan üretim yapmamış olup; eğitim anlayışını yalnızca dini eğitimlerle kısıtlamış olmasıdır. Bu durum, Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde, yenedünya sistemine hızla uyum sağlayamama sorununu oluşturmuştur. Durumun anlaşılması üzerine Osmanlı Devleti’nde eğitim kurumuna yönelik ilk adım; “*eğitimin ıslahı ve dönüşümü*” şeklinde atılmıştır. Eğitim alanındaki çalışmacıların deyimi ile eğitimde batılılaşma/modernleşme çatısı altında yeniden yapılandırmalara yönelik ilk girişim III. Selim tarafından başlatılmıştır.

Tercüme faaliyetleri, medreselerin ıslahı, yeni askeri okulların açılması, akabinde II. Mahmut tarafından okuma ve yazma bilmeyenlere yönelik okuma ve yazma faaliyetlerinin zorunlu hale getirilmesi, mekteplerin kurulması, harbiye mekteplerinin kurulması vb. birçok yenilikler getirilmeye başlanmıştır. Osmanlı Devleti’nde, eğitim alanında yaşanan dönüşümler, I. Meşrutiyete kadar eğitimde kurumsallaşmanın ve yapılanmanın temellendirildiği bir dönem olmuştur. Nitekim birçok olumlu faaliyet yürütülmüştür. Ancak II. Meşrutiyet dönemi ve sonrasında, ülkede yaşanan sosyo-ekonomik sorunlar, eğitim alanında yapılan yeniliklerin devam edememesine neden olmuştur.

Cumhuriyet Dönemi’nin kurulması ile birlikte eğitim sorunları, özellikle Fransa’nın eğitim sistemini takip ederek, çözülmeye çalışılmıştır. Nitekim Fransa’da yaşanan toplumsal sorunlar, Türkiye’de yaşanan toplumsal sorunlarla benzerlik gösteriyor olması gerekçesi ile eğitim sistemiyle ilgili değişimler dikkate alınmıştır. Örneğin, 1924 yılında kabul edilen müfredat programında liselerde sosyoloji dersinin okutulması kararı alınmıştır. Alınan bu karar doğrudan Fransa’dan alınmış olup; Mehmet İzzet tarafından öğrencilere okutulmak üzere “İçtimaiyat” ders kitapları, doğrudan Fransızcadan çevrilmiştir. Aynı zamanda ünlü düşünür Ziya Gökalp’ten de bahsetmek gerekir. Gökalp, Fransız düşünür Durkheim’dan etkilenmiş, Durkheim’ın fikirlerinin temsilcisi olup, eğitim felsefesine yeni bir yorum katmıştır. Cumhuriyet Dönemi’nin ilanından sonra 1930’lu yıllarda yeni eğitim felsefesinin temelleri atan Avni Başman ve Emin Erişilgil gibi

önderler de J. Dewey'in düşüncelerinden etkilenip, ilkokul sistemini söz konusu görüşler esasına dayanarak hazırlamışlardır (Ülken,1967). Yine aynı yıllardan Batı'da da yeni bir eğitim sistemi oluşturmak üzere hareket geçilmiştir. Her yeni hareket gibi yeni bir eğitim felsefesi anlayışı da mevcut eğitim felsefesini eleştiri ile başlamıştır. Yapılan eleştirileri en genel tabirle; "ders saatleri, katı kuralların olması ve bunların uygulanması zorunluluğu, öğrencilerin sosyal hayata kazandırılıyor olması, eğitim ve öğretimin sıradanlığı, kitaba bağlı kalıp sorgulama anlayışının inşa olmaması" gibi vb. eleştiriler şeklinde ifade edebiliriz. Bu eleştirilerle yeni eğitim felsefesi ve eğitim sistemi geliştirilmeye çalışılmıştır (Medici, 1972: 7-9). Üzerinde çalışılan yeni eğitim anlayışının en temel özelliği, bireyi merkeze alması ve pragmatik düşünce yapısı olmuştur. Nitekim Avni Başman ve Emin Erişilgil 'in hazırlamış olduğu eğitim programlarında da yeni eğitim felsefesi, bireyci eğitim anlayışı ve pragmatist düşünce yapısıyla Fransız eğitim sisteminin etkilerini göstermektedir. Her ne kadar 1930'lu yıllarda ülkemize gelen Alman profesörlerin etkisi eğitimde hissedilse de 1940'lı yıllarda tekrar Fransız eğitim sistemi uygulanmıştır (Ülken, 1967). Ancak 27 Aralık 1947 tarihinde eğitim hususunda ABD ile anlaşmalar yapılmaya başlamıştır. Aynı zamanda 1950 yıllarında ABD'den eğitim almak üzere gönderilen eğitimciler olmuştur. Onların ülkeye dönüşü ile ABD eğitim sistemi de ülkemize taşınmıştır. Böylece, mevcut eğitim sistemimiz ABD eğitim sistemine entegre olmuştur. 1950 yıllarında ABD eğitim sisteminin temel özellikleri 2000 yıllarına kadar etkisini göstermiştir.

Cumhuriyet Dönemi, modernleşmenin ülkemizde hız kazanması ile eğitim felsefesini de derinden etkilemiştir. Türk Modernleşmesi olgusu ile heterojen toplum yapısı değil homojen toplum yapısı kabul görmüş; iş birliği ve birliktelikler reddedilmiş, iş bölümü anlayışı öngörülmüştür. Artık, dışa açık olmayan bir toplum dayatması "modernleşme" kavramını ifade eder bir hal almıştır (Çetin,2003:261). Modernizmin en temel etmenlerinden olan "rasyonelleşmeyi" temel alan bir modernleşme çabası, beraberinde özneleşmeyi getirmiştir. Bu bağlamdan hareketle, 1923 yılından bugüne değin ülkemizde, eğitim anlayışında birçok yenilikler ve değişimler meydana gelmiştir. Değişimin ilk örneği; "Başöğretmen" unvanı ile Mustafa Kemal Atatürk'ün yazı tahtası başına geçerek eğitim seviyesinin yükselmesi için çaba harcaması olmuştur.

Eğitimde olağanüstü gelişmeler sağlanmıştır. Özellikle 1924 yılında yeni açılan okullar, medreselerden ayırt edilmesi amacıyla "Tanzimat Mektepleri" (Batı Okulları) ismiyle faaliyete geçirilmiştir. Bu okullarda bazı derslerin yanında Arapça dersleri veriliyor ve ibadetler yaptırılıyordu. Bu okullar az da olsa medrese zihniyetinin izlerini taşıyor, o dönemde birtakım medreseler bu okullara pek sıcak bakmıyor, benimseyemiyorlardı. 3 Mart 1924 yılında çıkarılan "öğretimlerin birleştirilmesi" anlamına gelen "Tevhid-i Tedrisat" kanunu ile tüm medreseler kaldırılmış, okullar eğitim bakanlığına bağlanmıştır. Bu kanun ile medreseler için ayrılan para, bakanlık bütçesine geçirilmiştir. Okullarda verilecek olan dersler gözden geçirilmiş, eskimiş olan düşünce ve görüşler kitaplardan kaldırılmış, bakanlığın düzenlemiş olduğu programlar kitaplara geçirilmiştir. Yine yapılan yeniliklerden bir diğeri de Arap rakamlarından Latin rakamlarına geçilmesidir. Aynı zamanda yüksek din uzmanları yetiştirmek için Darülfünun'da İlahiyat Fakülteleri açılmıştır (Akyüz,1997:285).

Cumhuriyetin ilk yıllarında yaşanan bir başka yenilik ise; *yazının ıslahı* meselesidir. Bu mesele Tanzimat Dönemi'nde dilde sadeleşme meseleleri ile ilk kez tartışmaya açılmıştır. O dönemler Türkçülük akımının güçlenmesi, dilde sadeleşmeyi de hızlandırmıştır. Atatürk, uzun yıllar Türk dilini incelemiş, Türk dili evriminin uygulayıcısı olmuştur. Atatürk'ün Türk diline önem vermiş olmasının sebebi ise milli his ile dil arasındaki bağın güçlü olmasındandır. Amacı, Türk dilinin dünya arasında yerini belirlemesi ve yabancı diller boyunduruğundan kurtarmak olmuştur. Dil

devrimi, yapılan harf devrimi ile iyice hızlandırılmış, harfler değiştiği zaman yeni harflere uygun düşmeyen Arapça sözcükler ise kullanımdan düşmüştür. Okullardaki öğretim kesin olarak yeni harflerle yapılmaya başlanmıştır. Yeni harflerle yazı yazma ve Türk diline hakim olma konusunda yetişkinlerin de öğrenebilmesi için Millet Mektepleri açılmıştır (Korkmaz, 1992:2-11). Böylece Türk dilinin zenginliği kabul edilmiştir. Fakat geçmişten günümüze dış ve iç göçlerle gelen akınlar sebebiyle; sağlam ve güçlü grameri olan Türk dili, başka kültürlerin etkisinde kalmıştır.

Cumhuriyet Dönemi'nin son zamanlarında okul öncesi eğitim alanında yavaş yavaş gelişim gösterilmiştir. Okul öncesi eğitimi için; ' 1973 yılında Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre zorunlu eğitim çağına gelmemiş çocukların isteğe bağlı almış olduğu eğitim' tanımı yapılmıştır. O dönemlerde milli eğitimin genel amaçlarına baktığımız zaman: çocukların bedensel, zihinsel ve duygusal gelişimlerini kazanması, temel eğitime hazırlanmaları, iyi-faydalı kazanımlar elde etmeleri, çocukların Türkçeyi doğru konuşmaları gibi nitelikleri sağlamak olarak belirtilmiştir. 1990'lı yıllara baktığımız zaman, okul öncesinde fiziki ve sosyal ortam bakımından birçok eksiklerin var olduğu ve geliştirilmeye muhtaç personellerin olduğu ifade edilmektedir (Akyüz,1997: 298-300).

"İlköğretim" alanında da zorunluluk durumu ve okulların parasız olması meselesi, 1924 yılında başlamış olup günümüze değin devam etmiştir. 1939 yılında köy okulları 5 yıla çıkarılarak, eğitim süresinde yeniliğe gidilmiştir. 1929 tarihli Talimnamesine göre "ilköğretimin amaçları": çocuklarda milli his ve duyguların güçlenmesi, bayrağı sevmesi ve ona hürmet etmesi, özel günlerde bayrak töreni yapılması, yaşanan savaşlar anlatılarak milli şuurun bilincinin güçlendirilmesi şeklinde ifade edilmiştir. 1973 yılında eğitimin 8 yıl süre içerisinde tamamlanması gerektiğine dair bir düzenleme yapılmıştır. Bu karar uygulanmaya, 1981-82 yıllarında başlamıştır. Bu sistem, 7-14 yaş arasındaki çocukların eğitimini kapsamaktadır ve zorunlu kılınmıştır (Akyüz, 1997: 304-305).

Lise alanlarında ise 1924 yılında Din dersi varken, sonraki yıllarda müfredattan Din dersi kaldırılmıştır. 1930'lu yıllarda tamamen kaldırılan Din dersi, uzun bir süre ders programına alınmamıştır. "Lise" talimatnamesine göre 1930'lu yıllarda, öğretmenlerden cumhuriyet eğitimi verilmesi istenmiştir. Söz konusu yıllarda; Türkçe, Tarih, Coğrafya, Yurt Bilgisi, Sosyoloji, Felsefe, Cumhuriyet ve Yurttaşlık eğitimi verilmiştir. Ortaokul ve liselerde Din ve Ahlak derslerinin zamanla geçirmiş olduğu değişim, eğitim tarihimiz için oldukça önem taşımaktadır. 1950'lerde iktidara demokrat partinin gelmesiyle Din dersi tartışmaları meydana gelmiştir. İlk kez 1951'de İmam Hatip Okulları açılmaya başlamış; 1956-57 yıllarında ise ortaokullara Din dersi konulmuştur. 1968-67 yıllarında, Din dersi, liselerde isteğe bağlı bir ders olarak müfredata konulmuştur. Din dersinin dışında tartışılan bir diğer öncelikli konu ise Yabancı Dil dersi olmuştur. 1988 ve 1989 yıllarında "Basamaklı Kur Sistemi" adıyla yabancı dil öğretiminde bir takım değişikliğe gidilmiştir. Ortaokul 1. sınıfta zorunlu olan yabancı dil dersi için, sonraki yıllar seçmeli ders olarak sınıf geçmeyi de etkilemeyecek nitelikte bir ders olması yönünde karar alınmıştır. 1989 yılında bu karar iptal edildi ve tekrar yabancı dil dersi zorunlu bir ders olarak okutulmuştur (Akyüz, 1997: 306-307).

"Üniversitelerdeki" değişim ve yeniliklere gelecek olursak, 1919 yılında "ilmi muhtariyet" (ilmi özerklik) kazanan Darülfünun, 1924 yılında resmi anlamda tanınmıştır. Daha sonra Darülfünun, topluma yararlı çalışmalar yapamadığı ve inkılaplara karşı olumsuz tutum takınıyor olması gerekçesiyle eleştirilere maruz kalmıştır. 1933 yılında ise Darülfünun, kaldırılmıştır. Eğitim Bakanlığı, Darülfünun yerine İstanbul Üniversitesi'ni kurmakla görevlendirilmiştir. Darülfünun hocaları elenmiş, Batıda okuyup gelenler, Doktora şartı aranmadan Doçent unvanını alarak atanmıştır. Avrupa'daki hocalara kapı açılmış, Türk hocalarını yetiştirmeleri ve bilim geleneğini

yerleştirmeleri için ilk kez “üniversite, fakülte, dekan, rektör” gibi terimler kullanılmıştır. 1933-34 yıllarından sonra da üniversitelerin; bekleneni vermediği nedeniyle, eleştirel ifadelerle maruz kaldığı görülmüştür. 1946 yılında “Üniversiteler Kanunu” çıkarılarak, yeni bir düzenlemeye gidilmiştir. Bu düzenlemeye göre üniversitelerin öncelikle ülke sorunlarına yönelen bilimsel araştırmalar yapması gerekmektedir. Aynı zamanda öğrenci yetiştirme konusundaki amacı, bilim anlayışı kuvvetli, milli karaktere sahip, araştırma yapan, sonuçları ortaya koyan ve doktora yapan öğrenciler yetiştirmektir (Akyüz,1997: 310-312).

Son olarak, Cumhuriyet döneminde yalnızca Türk eğitim sisteminde değişim yaşanmamıştır. Yabancı kaynaklı okullarda da radikal değişimler etkisini göstermiştir. Özellikle 1924 yılında hükümet tarafından yabancı okullarda dini propagandalar yapılması yasaklanmıştır. 1926 yılında yabancı okullarda sıkı denetim yapılmıştır. Günümüzde yabancı okullarda okuyan öğrencilerin hemen hemen tümü Türk asıllı öğrencilerden oluşmaktadır. Bugün merkezi sınav sistemi ile öğrenci alan bu kurumları, tercih eden Türk öğrenci sayısı da oldukça yüksektir.

Cumhuriyet Dönemi Türk Eğitim Sistemi ve Sorunları

Türkiye, eğitim geleneği çok köklü olan bir ülkedir. Türkiye’de, eğitim geçmişinden edinilen tecrübelerle birlikte, eğitim kurumlarının açılması ve yaşatılması konusunda halk desteği hep var olagelmıştır. Nitekim, Cumhuriyet Dönemi öncesi Osmanlı Devleti’nin kuruluş ve yükseliş yıllarında da eğitime ve eğitim sisteminin niteliklerine oldukça önem verilmesi; Osmanlı Devleti’ne askeri ve siyasi alanlar başta olmak üzere pek çok alanda başarı getirmiştir. Osmanlı Devleti’nin bu kuvvetli yıllarında takip edilen eğitim politikaları, eğitim kurumlarının bozulmadan varlığını sürdürmesini sağlamıştır. Özellikle eğitim ve öğretimin fiili olarak uygulandığı ortamlar olan mektep, medrese gibi kurumlar, toplumsal düzeni sağlamakla kalmamış aynı zamanda toplumumuzun, uygarlığımızın gelişmesinde de rol oynamıştır (Kaya, 1993: 15).

Cumhuriyetin ilan edilmesi ile Türk toplumunun ilerlemesi hususunda engel olan her şey kaldırılmak istenmiştir. “Laik ve Milli” uygulamalar zincirinin temeli atılmış olup eğitim alanında köklü değişimlere gidilmiştir. Söz konusu değişimler, eğitimin hem niceliksel hem de niteliksel özelliklerini geliştirmek üzere oluşturulmuştur.

Cumhuriyet döneminde temelleri atılan eğitimin en genel ilkeleri ise;

- Eğitimin amacı; vatandaşların kendi çevrelerini tanımaları ve eğitim yolu içinde için de buldukları toplumda ve çalışma alanlarında gerekli olan bilgi, beceri ve iletişim kazandırmak olup, sürekli değişen dünya için hazırlanmasıdır.
- Vatandaşları toplum içerisinde bilgi yetenek, kabiliyet ve yönünden köy ve şehir farklarını azaltacak şekilde düzenlenecektir.
- Üst okula devam edemeyenlerin yeterli bir şekilde temel eğitim almaları sağlanacaktır.
- İlköğretim programları yeniden düzenlenecek ve ilkokul çağındaki bütün çocukları kapsayacaktır.
- Örgün eğitimle beraber vatandaşlık haklarının kullanılması ve görevleri zorluk çekmeden yerine getirebilmek için okur yazar eğitimi ile toplumun özellikle çalışma konularında ve sanayide verimliliği artırmak için bu programları düzenlemişlerdir.

1971’den sonra yapılan çalışmalar sunucunda 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanun kabul edilmiştir. Kanunda dile getirilen Türk Milli Eğitiminin en önemli temel ilkeleri şunlardır:

- Genellik ve eşitlik; eğitim kurumları, din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı olmaksızın herkese açıktır.
- Ferdin ve toplumun ihtiyaçları; eğitim sistemi toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek niteliktedir.
- Eğitim hakkı; temel eğitim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır.
- Süreklilik; bireylerin genel ve mesleki eğitimlerinin hayat boyu devam etmeleri esastır.
- Atatürk İnkılap ve ilkeleri ve Atatürk milliyetçiliği; her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk ilke ve inkılapları ve Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır. Milli kültürümüzü bozmadan, korunup geliştirilmesine önem verilir.
- Laiklik; Milli eğitim sisteminde laiklik esastır. Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi okullarda okutulan dersler arasında yer alır.
- Bilimsellik; ders araç ve gereçleri teknolojik ve bilimsel esaslara uygun olarak geliştirilmiştir.
- Karma eğitim; Kız ve erkek karma eğitim yapılmaktadır. Fakat eğitimin türüne ve niteliğine göre bazı okullar değişim göstermektedir.
- Her yerde eğitim; sadece resmi ve özel kurumlarda değil çevrede, işyerinde her yerde gerçekleştirilmeye çalışılır.

Tüm eğitim faaliyeti devletin denetimi altında olmuştur. Bu kanunlarla iyi bir vatandaş yetiştirilmeye çalışılmıştır (Kaya,1993: 35-37). Bu bağlamdan hareketle, okullarda iki hedefi gerçekleştirmek lazımdır:

1. Milli ve manevi değerleri, toplumun kabul gördüğü dünya görüşünü çocukların gelişimlerine göre öğretmek ve benimsemek,
2. Bütün müspet ilimleri zekâ gelişimlerine göre doğru bir şekilde aktarmak, geleceğe donanımlı bireyler hazırlamaktır (Ayhan, 1995: 196-198).

Toplumun değer yargılarını çocuklara kazandırmak ve onları topluma faydalı, sağlıklı birer birey olarak yetiştirmek, okulların hedefi olmalıdır. Bugün Milli Eğitim, toplumun ve bireyin sosyal gelişimini, milli birlik ve beraberliğini kuvvetlendiren araç olarak düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı, Cumhuriyet Dönemi'nin ilanı ile değişime uğrayan eğitim kurumunun, felsefi temelleri ve ideolojisi çerçevesinde sorunlarına vurguda bulunmak ve ışık tutmaktır. Bu bağlamdan hareketle ilk olarak Osmanlı Dönemi'nin son yıllarındaki eğitim algısını ve eğitim alanındaki yenilenme çabaları ele alınmıştır. Osmanlı'nın son dönemlerini takiben Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarındaki eğitim anlayışı ve modelini ele almış olup, eğitimde yaşanan sorunlar incelenmiştir.

Çalışma, "kuramsal analitik araştırma" modeline dayalı bir çalışmadır. Söz konusu araştırma yöntemi ile Cumhuriyet Dönemi Eğitim Sistemi'nin mevcut durumunun belirlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik kullanılan bir yöntemdir. Çalışma, nitel bir çalışma olup nitel veri toplama yöntemleriyle, ana tema çerçevesinde doküman incelemesi gerçekleştirilerek yapılmıştır. Doküman incelemesi, yapılan çalışmanın amacına yönelik verilere ulaşmak hususunda farklı dokümanların incelenmesi ile gerçekleşir (Çepni, 2010). Söz konusu bu çalışmada faydalanılan dokümanlar; çalışmanın alt problemi olan Cumhuriyet Dönemi eğitim felsefesi, eğitim sistemi ve sorunlarının analizlerinden hareketle bugünkü eğitim sistemimize ne ölçüde yansıdığını ortaya koymak amacı ile incelenmiştir.

BULGULAR

Türkiye’de eğitim sistemi, Cumhuriyetten bugüne yaşanan hızlı toplumsal değişim sırasında, eğitim kitlelerine ulaşma olanakları hazırlayamadan yaygınlaşmıştır. Bu hızla gerçekleşen toplumsal değişim, kısa sürede mesleki ve teknik insan gücü yetiştirme zorunluluğunu beraberinde getirmiştir. Fakat kısa süre içerisinde eğitim sistemi hedeflenen planı gerçekleştirilememesi durumu karşısında niteliksiz insanlar yetiştirir duruma gelmiştir. Bu niteliksiz insanların yerleşmiş olduğu devlet kadroları da bugün, alabileceği kadar öğrenci almıştır. Bunun bir sonucu olarak kontenjanların dolması, işsiz insanların sayılarının artmasına sebep olmuştur. Hatta yıllarca yabancı dil alınmasına rağmen yüz binlerce genç, yabancı dil öğrenememiştir. Ya da Türkiye’de eğitim noktasında, Batı tekniği ve Türk kültürü açmazına dayanarak fen ve teknik konularının yeteri kadar ele alınmayışı da dikkat çekmektedir (Bilgiseven,1992: 246).

Cumhuriyet Dönemi’nden bugüne değin toplum olarak eğitim yolunda kaynakların kullanımı konusunda başarısızlık söz konusu olmuştur. Eğitim sistemimiz; insanları yetiştirme noktasında tüm çabalara rağmen topluma niteliksiz işgücü kazandırmış, lise öğrencilerini üniversite kapılarına yığmış, devlet kapısına olan hücumuna yol açmış, halka yabancılaşan aydınlar yaratmış ve eğitilenler arasında değer kargaşasına sebep olmuştur. Aynı zamanda öğretmen yetiştirme, ölçme ve değerlendirme, eğitim hakkı, fırsat eşitliği gibi sorunlar da meydana gelmiştir. Nitekim Taşkesen’in (2001:35) bir sorun olarak ele almış olduğu işçi çocukların eğitim problemlerini de bu sıralamaya dahil etmek gerekmektedir. Tüm söz konusu genel sorunlardan önce Türk eğitim sisteminde, “eğitimde yöneticilik” görevini ele almalıyız. Sağlıklı bir eğitimin icra edilmesi için öncelikle kurumun yönetimi ve yöneticinin mesleği çok önemlidir. Türkiye’de yöneticilerin, asıl mesleği “öğretmen” olanlardan seçilmiştir. Aslında dünyanın çeşitli ülkelerine baktığımız zaman, eğitimde yöneticilik farklı bir meslek alanından seçilmektedir. Bizde istekli ve yetenekli öğretmenler seçilir ve bu öğretmenlerin eğitim programlarının olması sebebiyle yöneticilik görevlerine hazırlanmaları ihmal edilmiştir. 1973 ve 1980’li yıllar arasında toplumda her alanda siyasal tercihlerin egemen olması, siyasal isteklerin artmasına ve yöneticileri partizan davranışlara itmiştir (Kaya,1979: 163-200). Yapılan araştırmalara göre ülkemizde yöneticilik yapanlar da dâhil olmak üzere yöneticilik meslek olarak görülmemektedir. “Eğitim sisteminde de esas meslek öğretmenliktir” felsefesiyle yöneticilik bilgisi olmayan bireyler, yöneticilik programlarına geçirilmektedir. Böylece sistemin işleyişinde aksaklık, çeşitli örgütsel ve yönetsel sorunlar meydana gelmektedir. Eğitim, bulunduğu ortamın dışından çok etkilenmemektedir. Eğitimin amacından sapsması eğitim planı, eğitim sistemindeki belirsizlik, yöneticilerde olması gereken vasfın bulunmaması, eğitim yöneticilerinin partizan davranışları ve bu gibi benzer davranışlar eğitimi etkilemektedir. Bu gibi sorunlardan ne kadar uzaklaşırsa eğitim noktasında da o denli başarılı olunacaktır.

Tanzimat öncesi dönemde; medreseler, öğretmenleri kendi bünyesinde yetiştiriyordu. Bu öğretmenler, okuma yazma bilen, Arapça gramer ve din bilgisine sahip olan kişilerden olup cami imamı ya da müezzini olan kişilerden oluşmaktaydı. 1932-33 yıllarında ise öğretmen yetiştiren okulların süresi 6 yıla çıkarılmış; ilk üç sınıf ilk devre ve son 3 sınıf ise son devre olup tamamen mesleğe dayalı bir eğitim sistemine tabii olmuşlardır. Daha sonra ilk 3 yıl devre kaldırılmıştır. 1939 yılında Köy Enstitüleri kurulmuş ve 5 yıllık eğitim veren kurumlardan mezun olanlar “Köy Öğretmeni” olurken, 6 yıl eğitim veren kurumlardan mezun olanlar ise “Şehir Öğretmeni” olmuştur. 1974-75 yıllarında Sınıf Öğretmeni yetiştirmek adına ortaöğretimlerden sonra 2 yıl daha fazla eğitim verebilecek Eğitim Yüksekokulları açılmıştır. 1982-83 yıllarında bu eğitim enstitüleri için hazırlanmış olan ders programına devam edilmiştir. 1992 tarihinde farklı şekillerde yürütülen

yüksekokullar, Eğitim Fakültesi adı altında birleştirilmiştir. Böylece eğitim yüksekokulları, tarihe karışmıştır (Akbulut Öztürk, 2005). Eğitim sistemimizin başarılı olmasında en büyük etken şüphesiz yetiştirilecek olan öğretmenlerdir. Fakat bugüne kadar eğitim politikalarında bu konuya önem verilmemiştir. Bugüne değin toplum içerisinde, öğretmenin vazifesi ve mahiyeti anlaşılmaya çalışılmamıştır. Öğretmenlere sadece okuma yazma öğreten memur sıfatıyla bakılmıştır. Öğretmenin amacı yalnızca gelenek, görenekle bağı kopartılmış Batılı hayat görüşünün aşılması olarak tanımlanmıştır. Oysa öğretmenin, milli kültürü çocuklara aşılama önder olduğu ve çocuğa bir rehber olduğu ya da örnek bir insan olduğu şeklinde düşünülmemiştir (Hacıeminoğlu,1995:134). Ancak bugün öğretmenlik mesleğinin hak ettiği saygınlığa kavuşturulması ve öğretmenlik mesleğinin gerekli seviyeye kavuşmuş olması lazımdır. İhtiyaç duyduğumuz yeniliklerle birlikte, eğitimin hedeflerini belirlemeli, öğretmenlik mesleğine hak ettiği değeri vermeliyiz.

Bir diğer sorun ise; eğitimde Ölçme ve Değerlendirme sorunudur. Eğitim programlarının ağır olması, ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin eğitim şartlarına uygun olmaması; 1990'lara kadar pek çok öğrencinin sınıfta kalmasına, tekrar etmesine ve "başarısız" şeklinde etiketlenmelerine sebep olmuştur. Eğitimde not verme ve sınıf geçme karmaşası, tarih boyunca yaşanagelmıştır. Türkiye' de iktidarların sık sık değişmesi, eğitimde istikrarsızlığa neden olmuş, sürekli yönetimin ve öğretmenlerin değiştiği dönemler yaşanmıştır. Bu durum, eğitimde verimsizliğe ve iktidarsızlığa yol açmıştır. Sınıf geçme, not verme, okul bitirme/mezun kurallarında sürekli değişimler yaşanmıştır. Özellikle 1970'li yıllardan sonra her iktidar değişiminde eğitim programlarında da değişim yapılmıştır. Tüm istikrarsızlık ve değişiklikler sonucu eğitimin içinde bulunduğu karmaşıklık devam etmekte, eğitim sorunlarına toplumun ihtiyaçları ve ülkenin gerçekleri göz önünde bulundurulmadan ve sorunlara bilimsel yaklaşılmadan çözümler sunulmaktadır. Bu da eğitim hakkının kullanımı ve eğitimde fırsat eşitliği gibi önem arz eden konularda, öğrencilerin haklarını anayasaya uygun bir biçimde yeterince kullanamamalarına sebep olmaktadır. Örneğin devlet; tarafından, ilköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirmek, okulları tüm çocuklara açık hale getirmek, mali yardımlar gerçekleştirmek gibi önlemler alınmıştır. Ancak tüm bu hakların vatandaşlar tarafından bilinmemesi, eğitim hakkını kullanma konusunda sorunlar meydana getirmektedir. Bu durum, eğitim hakkından mahrum olma ve fırsat eşitsizliği ile karşı karşıya bırakılmaktadır. Eğitim hakkı ve fırsat eşitliği hususunda, Türkiye'nin en ciddi sorunlarından bir diğeri de yükseköğretime yoğunlaşan talep ve sonuç itibarıyla seçme ve yerleştirme sınavının yapılması zorunluluğunun meydana gelmesidir. Aynı düzey ve standartlarda eğitim alamamış farklı bölgelerden lise ve meslek lisesi mezunlarının da aynı sınava tabii tutulması, eğitim hakkının fırsat eşitliğini de sunabilmesi konusunda ciddi bir meseledir.

Eğitimin sorunları arasında; köylerdeki yetersiz şartlar, işsizlik, eğitimsizlik, ekonomik zorluklar nedeniyle kentlere olan göçü de ele alabiliriz. Nüfusun artması ve köyden kente göç süreci, Türk eğitim sistemini etkilemiş; okullaşma, eğitim hizmetlerinden faydalanma noktasında ortaya çıkan bölgeler arası dengesizlikler meydana gelmiştir. Ülkedeki bölgesel farklılıklar sebebiyle, öğretmenlerin gelişmemiş bölgelerde görev almak istememeleri de eğitimin önemli sorunlarından biridir.

Son olarak Türkiye'de Cumhuriyetin ilanı ile sanayileşmede yaşanan artış, kent ortamlarında okullaşma oranını da arttırmıştır (Taşkesen, 2001). Fakat okullaşmanın artışı eğitim seviyesinin yükseldiği anlamına gelmemekle beraber eğitimin sağlıklı olarak uygulanmamasına da yol açmaktadır. İlköğretim, ortaöğretim ve liseler, eğitim alabilmek için değil yükseköğretime geçmek için bir araç olarak görülmektedir. Söz konusu durum ise başarısızlıklarla sonuçlanmaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Eğitim, insan hayatında geçmişten bugüne değin çok büyük öneme sahip olan bir kavram olagelmıştır. Eğitim kavramı üzerine çeşitli tanımlar yapılmış ve en genel tanımı, Amman ve Arslantürk 'ün birlikte yapmış oldukları çalışmada şu şekilde ifade edilmiştir: *“Eğitim, önceden belirlenmiş kurallar vasıtasıyla ferde iradi davranış kazandırma, davranış geliştirme ve davranış değiştirme sürecidir.”*. Yapılan tanımlardan hareketle eğitimi yeniden tanımlayacak olursak, insanların hem geçmişini tanıması ve değerler aktarımını gerçekleştirip geleceğini inşa etmesi hem de iç dünyasını keşfedip, kendini ortaya koyabildiği ve geliştirebildiği bir süreçtir. Bu süreç ve sürecin yönetim şekli her ülkede farklılıklarla ortaya çıkmakta olup; eğitim sistemi, yine söz konusu toplumun değerleri bağlamında inşa edilmektedir. Hemen her toplumun kendine mahsus bir eğitimi vardır. Ancak bugün Türkiye’deki eğitim sistemini incelediğimiz zaman; Cumhuriyet Dönemi eğitiminin temellerinin, Tanzimat’tan sonra Batılılaşma girişimleriyle atılmış olduğunu ve özellikle Fransa eğitim sisteminin bire bir aynısının uygulanmış olduğu ile karşılaşmaktayız. Bu durum bizim günümüz eğitim sistemini anlamamız açısından büyük önem arz etmektedir.

Türkiye’de günümüz eğitim anlayışı, ekseriyetle Cumhuriyet Dönemi eğitim felsefesi üzerine inşa olmuştur. Cumhuriyetin kabulü ile ülkemizde eğitim konusunda birçok yenilikler yapılmıştır. Cumhuriyet Dönemi’nde yapılan yeniliklerin ve dönemin siyasal, kültürel, ekonomik değişimlerinin halka anlatılması ve benimsetilmesinde eğitimin çok önemli rol oynadığını göstermektedir. Fakat Cumhuriyet Dönemi’nden bu yana toplum olarak eğitim yolunda kaynakların kullanımı konusunda başarısızlık söz konusu olmuştur. Ayrıca eğitim sistemiyle alakalı politikalarda ve uygulamalarda sürekliliğin olmadığı görülmektedir. Bu durum, Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne değin eğitim sisteminde bilgi ve değerleri aktarma konusunda başarısızlığa ve sorunlara yol açmıştır.

Cumhuriyet Dönemi eğitim sistemimizdeki en başat sorun; kaynakların yeterli düzeyde kullanamamak olmuştur. Eğitim hakkı, fırsat eşitliği gibi sorunlardan hareketle topluma niteliksiz işgücü kazandırılmıştır. Diğer taraftan cumhuriyet döneminde salt batı medeniyeti ve eğitim sisteminin getirilmesi, halka yabancılaşan aydınlar türetmiş ve eğitilenler arasında değer kargaşasına sebep olmuştur.

Cumhuriyetin kurulması ile her alanda siyasal tercihlerin egemen olması, eğitim kurumunda kendini göstermiştir. Bu durum eğitim kurumlarında yöneticileri partizan davranışlara itmiştir. Eğitim kurumlarının amacından sapması, yöneticilerin yetkilerini siyasi duygularından esinle kullanması ve partizan davranışlar eğitimi olumsuz etkilemiştir. Bu eğitim kurumlarının temellerini baştan sarsmıştır.

Son olarak Türkiye’de Cumhuriyetin ilanı ile sanayileşmede yaşanan artış, kent ortamlarında okullaşma oranını da arttırmıştır. Özellikle Cumhuriyet Dönemi’nde yaşanan sanayileşme, kentleşme, nüfusun artışı, yaşanan göç ve bölgesel farklılıklar, kentlerde okullaşma vb. olaylarla eğitim sisteminde yapısal değişikliklerin gecikmiş olduğu kanaatine varılmaktadır.

Kısaca ifade etmek gerekirse Cumhuriyet Dönemi Türk Eğitim Sistemi; rasyonalist ve pragmatist eğitim felsefesi üzere inşa edilirken; merkezi yönetime bağlı ve toplum merkezli bir anlayış hakim olmuştur. Cumhuriyet dönemi eğitim sisteminin temelleri atılırken Atatürk’ün *“fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür”* ifadesi ile gençliği ve eğitim sisteminin olması gerektiği niteliklere yönelik vurgusu, yaşanan eğitim sorunları ve hızla değişen yaşam şartları doğrultusunda sekteye uğramıştır. Nitekim günümüzde genç nesiller, kendi ayakları üzerine sağlam basan bağımsız bir eğitim sisteminden uzaktır. Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne yaşanan ve çözülemeyen eğitim

sorunları; aileler de dahil olmak üzere çocuklara sorgulamadan ezbere bilgi ile yetinmeyi, kendini icra edemediği bir eğitim sistemini bırakmıştır.

Özetle; Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne kadar geçen zaman diliminde, eğitim alanındaki tecrübelerimizi de değerlendirerek, gerek Cumhuriyet öncesi eğitim tarihimizden güç alarak gerek eğitim konusunda geleceğimizi planlayarak belirleyeceğimiz idealarımız olmalıdır. Bugün Türkiye Cumhuriyeti'nde, eğitimin her kademesinde; bilim, teknik, ileri teknoloji, bilimsel düşünce ile toplumsal değerlerini tanıyan, insan haklarına saygılı, dünya, sağlık ve çevre sorunlarına duyarlı, yurdunu, milletini ve devletini seven ve başarılarla yüceltmeye çalışan bir nesil yetiştirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akyüz, Y. (1978). Türkiye’de Öğretmenlerin Toplumsal Değişmedeki Etkileri. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Akyüz, Y. (1997). Türk Eğitim Tarihi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları.
- Arvasi, S. A. (1995), Eğitim Sosyolojisi, İstanbul: Burak Yayınevi.
- Ayhan, H. (1995). Eğitim Bilimine Giriş. İstanbul: Şule Yayınları.
- Bilgiseven, A. (1992). Eğitim Sosyolojisi. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Bilgiseven, A. (1982), Eğitim Yolu ile Kalkınmanın Esasları, Genişletilmiş 3. Baskı, Divan Yayınları.
- Celkan, H.Y. (2006) “Bir Düşünür ve Eğitimci Olarak Ziya Gökalp”, Atatürk Döneminden Günümüze Cumhuriyetin Eğitim Felsefesi ve Uygulamaları Sempozyumu: 16-17 Mart 2006, (Gazi Üniversitesi Rektörlüğü Yayını), Ankara, S. 53-69.
- Cevizci Ahmet, (2010), Felsefeye Giriş, Ankara: Nobel Yayın.
- Çetin, H. (2003). Modernleşme ve Türkiye’de Modernleşme Krizleri, Siyasal, Ankara.
- Fidan, N. Erden, M., (1997), Eğitime Giriş, Ankara: Alkım Yayınevi.
- Hacıeminoğlu, N. (1995). Milliyetçi Eğitim Sitemi. Turan Yayıncılık.
- Hatipoğlu, V. (1973). Ölümsüz Atatürk ve Dil Devrimi. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kaya, Y. (1979). Eğitim Yönetimi: Kuram ve Türkiye'deki Uygulama. İstanbul: Todie Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1992). Cumhuriyetin 75. Yılı Dil Bayramı. Ankara: Kültür Sanat Yayınları.
- Medici, A. (1972). Yeni Eğitim, İstanbul: Varlık.
- Özkan, H. (2006). Popüler Kültür ve Eğitim. Kastamonu Eğitim Dergisi, 14 (1), 29-38
- Öztürk, S. A. (2005). Cumhuriyet Dönemi Türk Eğitim Sistemi ve Kalkınmada Eğitimin Önemi, Sakarya.
- Sertkaya, F. (Tarih Yok). Atatürk'ün Dil Politikası. Türk Kültürü (46), 41-49.
- Taşkesen, A. (2001). Cumhuriyet Dönemi Milli Eğitim Sorunları "Sosyolojik Bir Değerlendirme". Sakarya.
- Turhan, M. (1969). Kültür Değişmeleri. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Ülken, H.Z. (1967), Eğitim Felsefesi, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.